

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

**Кафедра
кримінального права і криміналістики**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан юридичного факультету

проф. Пацурківський П.С.

26 серпня 2016 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ»**

Підготовки: СПЕЦІАЛІСТА.

Галузі знань: 08 «Право».

Спеціальності: 081 «Право».

Спеціалізації: кримінально-правова.

Факультет: юридичний.

**Чернівці
2016 рік**

Робоча програма дисципліни «Кримінальна віктимологія» для студентів за спеціальністю 081 «Право», 26 серпня 2016 року, складена на основі навчальної (типової) програми варіативної частини. Протокол від 26 серпня 2016 року, № 1.

Розробник:

- *кандидат юридичних наук, доцент Гусар Леся Віталіївна.*

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри кримінального права і криміналістики. Протокол від 26 серпня 2016 року, № 1.

Завідувач

кафедри кримінального права і криміналістики

26 серпня 2016 року

доц. Жаровська Г.П.

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича за спеціальністю 081 «Право». Протокол від 26 серпня 2016 року, № 1.

Голова

науково-методичної комісії

26 серпня 2016 року

доц. С.В. Савчук

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання

Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань/ Напрямок підготовки 0304 «Право»	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність: 7.03040101 «Правознавство»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 105		10-й	10-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 32 самостійної роботи студента - 94	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «Спеціаліст»	8 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		24.	2 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		73 год.	97 год.
		Індивідуальні завдання: - год.	
Вид контролю: семестровий екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/3

для заочної форми навчання – 1/8

II. МЕТА І ЗАВДАННЯ

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ»

2.1. Метою викладання є оволодіння спеціалістами такими питаннями, як: поняття предмета, методологічна база дослідження, принципи, завдання і функції, історія виникнення і розвитку даного наукового напрямку, співвідношення кримінальної віктимології з іншими науками, поняття потерпілого (жертви), віктимності, віктимізації та їх основні характеристики, віктимологічна детермінація, прогнозування віктимної поведінки і планування запобіжних віктимізації заходів, а також віктимологічна програма щодо вирішення проблем компенсації збитків жертвам злочинних посягань; висвітлення віктимологічного аналізу деяких видів злочинів (злочинів проти

особи; корисливих злочинів (злочинів проти власності); злочинності пов'язаної з наркотиками).

2.2. Основні завдання:

Ознайомити студентів:	з методологічною базою дослідження, принципами, завдання і функціями даної науки;
	з поняттям предмета науки «Кримінальна віктимологія», співвідношенням кримінальної віктимології з іншими науками;
	з історією виникнення і розвитку даного наукового напрямку.
Опанувати:	віктимологічний аналіз деяких видів злочинів (злочинів проти особи; корисливих злочинів (злочинів проти власності); злочинності пов'язаної з наркотиками), проаналізувати їх та дати характеристику;
	зрозуміння поняття потерпілого (жертви), віктимності, віктимізації та їх основних характеристик, віктимологічної детермінації;
Сформувати у студентів:	високу правову культуру мислення;
	здатність неупереджено сприймати правові явища і процеси;
	активну правову позицію у ситуаціях, пов'язаних із конкретними випадками правопорушень або ж виникнення такої загрози.

2.3. Місце навчальної дисципліни в структурі ОПП. Вказаний розділ (модуль) відноситься до нормативної частини структури освітньо-професійної програми галузі знань «Право», напрямку підготовки «Правознавство», і пов'язаний з вивченням інших розділів ОПП, зокрема з такими дисциплінами, як: «Кримінальне право України (загальна та особлива частини)», «Кримінологія», «Криміналістика», «Кримінально-виконавче право», «Теорії причин злочинності», «Зарубіжна кримінологія».

Протокол узгодження змісту навчальної програми з іншими кафедрами

Назва дисципліни, з якою узгоджується навчальна програма	Назва кафедри, з якою узгоджується зміст навчальної програми	Пропозиції щодо зміни у змісті навчальної програми	Рішення кафедри щодо зміни у змісті навчальної програми
«Кримінологія»	Кримінального права та криміналістики	немає	-

2.4. Уміння і навички. Курс повинен сприяти розвитку у студентів умінь і навичок, на матеріалі, пов'язаному з правами людини:

- ✓ міркувати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, спостерігати, критично мислити, брати участь у дискусіях, дебатах, аргументувати думки, визначати та обирати з-поміж альтернативних рішень і підходів, спілкуватися у малих і великих групах;
- ✓ вільно оперувати в усному і письмовому мовленні основними віктимологічними поняттями, використовуваними в юридичній літературі та засобах масової інформації;
- ✓ засвоїти способи самостійного отримання та опрацювання інформації з різних джерел;

- ✓ використовувати віктимологічні знання під час аналізу і правового розв'язання конкретних ситуацій, конфліктних зокрема;
- ✓ здійснювати віктимологічну профілактику, базуючись на правових знаннях.

2.5. В результаті опанування проблематики студент повинен: знати: поняття предмета, методологічну базу дослідження, принципи, завдання і функції, історію виникнення і розвитку даного наукового напрямку, співвідношення кримінальної віктимології з іншими науками, поняття потерпілого (жертви), віктимності, віктимізації та їх основних характеристик, віктимологічної детермінації, прогнозування віктимної поведінки і планування запобіжних віктимізації заходів, а також віктимологічну програму щодо вирішення проблем компенсації збитків жертвам злочинних посягань;

розуміти: фактори формування кримінальної віктимології як самостійної галузі знань, рівні та види віктимності, кількісні та якісні характеристики кримінальної віктимізації, рівні (класифікацію) детермінант віктимної поведінки, особливості віктимологічної профілактики злочинів проти особи (насильницьких), особливості віктимологічної профілактики корисливих злочинів, особливості віктимологічної профілактики злочинів пов'язаних із наркотиками;

вміти: визначити предмет кримінальної віктимології, охарактеризувати поняття жертви злочину, дати визначення поняття та ознак віктимності, проаналізувати поняття та ознаки кримінальної віктимізації, охарактеризувати поняття детермінації віктимної поведінки, проаналізувати особу потерпілого від насильницьких злочинів, охарактеризувати особу потерпілого від корисливих злочинних посягань, охарактеризувати особу потерпілого від злочинів пов'язаних із наркотиками.

III. СТРУКТУРА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог	у тому числі					усьог	у тому числі				
		о	л	п	ла	ін		с.р	о	л	п	ла
			б	д	.				б	д		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
«Кримінальна віктимологія: Загальна частина».												
Тема 1. Кримінальна віктимологія: поняття, предмет, перспективи розвитку	3	2	2	-	-	8	1,5	0,5	1	-	-	10
Тема 2.	1	-	4	-	-	10	1	-	1	-	-	15

Характеристика жертви злочину												
Тема 3. Віктимність та її основні характеристики	2	1	2	-	-	10	1,5	0,5	1	-	-	15
Тема 4. Віктимізація	2	1	2	-	-	10	1,5	0,5	1	-	-	12
Тема 5. Віктимологічна детермінація	2	-	2	-	-	10	1,5	0,5	1	-	-	12
Разом за змістовим модулем 1	10	4	12	-	-	48	7	2	5	-	-	64
Змістовий модуль 2. «Кримінальна віктимологія: Особлива частина Віктимологічний аналіз деяких видів злочинів».												
Тема1. Віктимологічний аналіз деяких видів злочинів	4	1	3	-	-	16	1	0,5	0,5	-	-	12
Тема2. Віктимологічний аналіз злочинів проти особи	4	1	3	-	-	10	1	0,5	0,5	-	-	12
Тема 3. Віктимологічний аналіз корисливих злочинів (злочинів проти власності)	4	1	3	-	-	10	1	0,5	0,5	-	-	12
Тема4. Віктимологічний аналіз злочинності пов'язаної з наркотиками	4	1	3	-	-	10	1	0,5	0,5	-	-	12
Разом за змістовим модулем 2	16	4	12	-	-	46	4	2	2	-	-	48
Усього годин	26	8	24	-	-	94	11	4	4	-	-	105

**IV. ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ»**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

1	КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ: ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	4
2	ВІКТИМНІСТЬ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ. ВІКТИМІЗАЦІЯ	2
3	ВІКТИМОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ	2
4	ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСОБИ. ЖІНКА ЯК ЖЕРТВА ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ	2
5	ВІКТИМОЛОГІЯ СІМЕЙНО-ПОБУТОВИХ ВІДНОСИН. НАСИЛЬСТВО У СІМ'І: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	2
6	ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗЛОЧИНІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З НАРКОТИКАМИ	2
7	ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ВИДІВ ЗЛОЧИНІВ. ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСОБИ	4
8	ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ (ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ)	4
9		2

ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНУ

Кримінальна віктимологія: поняття, предмет, перспективи розвитку
Віктимність та її основні характеристики. Віктимізація
Віктимологічна детермінація
Віктимологічний аналіз злочинів проти особи. Жінка як жертва злочинного посягання.
Віктимологія сімейно побутових відносин. Насильство у сім'ї: проблеми та шляхи вирішення.
Віктимологічний аналіз злочинності пов'язаної з наркотиками. Віктимологічна характеристика та профілактика злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством. Пенітенціарні аспекти віктимології
Віктимологічний аналіз корисливих злочинів (злочинів проти власності)
Кримінологічна віктимологія злочинів вчинених стосовно неповнолітніх. Віктимологія сімейно-побутових відносин

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ»

1.1 КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ: ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

1. Виникнення та розвиток кримінальної віктимології.
2. Поняття і предмет кримінальної віктимології.
3. Методологія кримінальної віктимології.
4. Завдання і практичне значення кримінальної віктимології.

Література

1. Джужа О.М., Моїсєєв Є.М. Проблеми потерпілого від злочину (кримінологічний та психологічний аспекти): Навчальний посібник. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1994. – С. 15-25.
2. Нежурбіда С.І. Етіологія злочину: теорії, аналіз, результат: монографія/ Сергій Нежурбіда. – Чернівці: Друк Арт, 2013. – С. 65-85.
3. Ривман Д.В., Устинов В.С. Віктимология. – М.: Юридический Центр Пресс, 2000 г. – С. 4-13.
4. Ривман Д.В. Криминальная ви́ктимология. – СПб.: Питер, 2002 г. – С. 5-10.
5. Туляков В.А. Віктимология (социальные и криминологические проблемы). Монографія. – Одесса: Юрид. літ-ра, 2000. –С.12-19.

1.2.ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНУ

1. Поняття та структура жертви злочину.
2. Класифікація і типологія жертв злочинів.
3. Поведінка потерпілого від злочину та її характеристика.

Література

1. Джужа О.М., Моїсєєв Є.М. Проблеми потерпілого від злочину (кримінологічний та психологічний аспекти): Навчальний посібник. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1994. – С. 26-33.
2. Гошовський М.І., Кучинська О.П. Потерпілий у кримінальному процесі України. – К.: Юрінком інтер, 1998. – 48-55.
3. Джужа О.М., Корецький С.М. Проблеми девіантної поведінки (кримінологічний аспект). // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. - № 1. - 1999. – С. 54-58.
4. Джужа О.М. Віктимологія на захисті прав і законних інтересів жертви злочину // Право України. – 2002. - № 2. - С. 133-138.

1.3.ВІКТИМНІСТЬ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

1. Поняття та ознаки віктимності.
2. Рівні та види віктимності.
3. Криминологічне значення вивчення віктимності.

Література

1. Багрий-Шахматов Л.В., Туляков В.О. Віктимність як криминогенний чинник //Вісник Академії правових наук України, 1994. - № 6. - С.53-57.
2. Веселуха В. Значення віктимологічної профілактики в системі попередження злочинності // Право України. 1999. № 10. - С.67-73.
3. Володов В.М. Заходи непрямого віктимологічного впливу на злочинність: Дисертація кандидата юридичних наук: 12.00.08. Національна академія внутрішніх справ України. - К., 1998. – 178 с.
4. Гоголева Л.Л. Віктимологічні аспекти боротьби із залученням неповнолітніх в злочинну діяльність: Автореферат дисертації кандидата юридичних наук. – К., 1989. - 26 с.
5. Ривман Д.В. Криминальная ви́ктимология. – СПб.: Питер, 2002 г. – С. 34-40.

1.4.ВІКТИМІЗАЦІЯ

1. Поняття та ознаки кримінальної віктимізації.
2. Кількісні та якісні характеристики кримінальної віктимізації.
3. Сучасний стан кримінальної віктимізації в Україні.

Література

- 1.Кримінологічна віктимологія. Навчальний посібник. За загальною редакцією О.М. Джужі. – К.: Атіка, 2006. – С. 115-126.
- 2.Нежурбіда С.І. Етіологія злочину: теорії, аналіз, результат: монографія/ Сергій Нежурбіда. - Чернівці: Друк Арт, 2013. – 411-422.
- 3.Туляков В.А. Виктимология (социальные и криминологические проблемы). Монография. – Одесса: Юридична література, 2000. – С. 49-53.
- 4.Туляков В.А. Виктимность и ее выражение // Юридична освіта і правова держава: Збірник наукових праць. - Одеса, 1997. - С. 224-232.
- 5.Франк Л.В. Виктимология и виктимность (об одном из направлений в теории и практике борьбы с преступностью). - Душанбе, 1972. – С. 99-105.

1.5.ВІКТИМОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ

1. Поняття детермінації віктимної поведінки.
2. Механізм індивідуальної віктимної поведінки та його елементи.
3. Рівні (класифікація) детермінант віктимної поведінки.

Література

- 1.Кримінологічна віктимологія. Навчальний посібник. За загальною редакцією О.М. Джужі. – К.: Атіка, 2006. – С. 127-135.
- 2.Джужа О.М., Моїсєєв Є.М. Проблеми кримінальної віктимології (кримінологічний, психологічний та пенітенціарний аспекти); Монографія. – К.: НВТ «Правник». - Національна академія внутрішніх справ України, 1998. – С. 22-26.
- 3.Джужа О.М. Віктимологія - комплексна соціальна дисципліна. // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 1998. -№ 3 - С. 43-45.
- 4.Джужа О.М., Корецький С.М. Проблеми девіантної поведінки (кримінологічний аспект). // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. - № 1. - 1999.- С. 34-39.
- 5.Джужа О.М. Віктимологія на захисті прав і законних інтересів жертви злочину // Право України. – 2002. - № 2. - С. 133-138.

1.6.ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ

1. Поняття і система віктимологічної профілактики.
2. Форми і методи віктимологічної профілактики.
3. Особа потерпілого та її правовий захист.
4. Віктимологічна профілактика окремих видів злочинів.

Література

1. Джужа О.М., Моїсєєв Є.М. Проблеми потерпілого від злочину (кримінологічний та психологічний аспекти): Навчальний посібник. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1994. – С. 26-33.
2. Гошовський М.І., Кучинська О.П. Потерпілий у кримінальному процесі України. – К.: Юрінком інтер, 1998. – 48-55.
3. Джужа О.М., Корецький С.М. Проблеми девіантної поведінки (кримінологічний аспект). // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. - № 1. - 1999. – С. 54-58.
4. Джужа О.М. Віктимологія на захисті прав і законних інтересів жертви злочину // Право України. – 2002. - № 2. - С. 133-138.

2.1.ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ВИДІВ ЗЛОЧИНІВ. ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСОБИ

1. Загальна віктимологічна та кримінологічна характеристика деяких видів злочинів (основні поняття, соціальна природа; рівень динаміка, злочинів, які розглядаються; внутрішня структура; якісні особливості.
2. Соціально-демографічний склад жертв злочинів, які розглядаються.

3. Особливості віктимологічної профілактики злочинів, які розглядаються..
4. Віктимологічна характеристика злочинів проти особи (насильницьких).
5. Особа потерпілого від злочинів проти особи (насильницьких).
6. Особливості віктимологічної профілактики злочинів проти особи (насильницьких).

Література

1. Бандурка А.М., Давиденко Л.М. Злочинність в Україні: причини і протидія. – Х.: Основа, 2003. – С. 61-63.
2. Веселуха В. Значення віктимологічної профілактики в системі попередження злочинності // Право України. - 1999. - № 10. - С. 67-73.
3. Голина В.В. Специально-криминологическое предупреждение преступлений (теория и практика) – Диссертация доктора юридических наук. – Х., 1994. – С. 78-83.
4. Гоголева Л.Л. Віктимологічні аспекти боротьби із залученням неповнолітніх в злочинну діяльність: Автореферат дисертації кандидата юридичних наук. – К., 1989. - 26 с.
5. Криминологічна віктимологія. Навчальний посібник. За загальною редакцією О.М. Джужі. – К.: Атіка, 2006. – С. 153-164..
6. Бандурка А.М., Давиденко Л.М. Злочинність в Україні: причини і протидія. – Х.: Основа, 2003. – С. Джужа О.М., Гапон О.А., Кирилюк А.В.. Кримінально-правові та криминологічні проблеми насильницьких злочинів // Науково-практичний журнал Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю – 2004. - №10.- с.113-117.
1. Джужа О.М., Моїсєєв Є.М. Проблеми кримінальної віктимології (криминологічний, психологічний та пенітенціарний аспекти); Монографія. – К.: НВТ «Правник». - Національна академія внутрішніх справ України, 1998. – С. 24-33.

2.2. ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ (ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ)

1. Віктимологічна та криминологічна характеристика корисливих злочинів.
2. Особа потерпілого корисливих злочинних посягань.
3. Особливості віктимологічної профілактики корисливих злочинів.

Література

1. Бандурка А.М., Давиденко Л.М. Злочинність в Україні: причини і протидія. – Х.: Основа, 2003. – С. 58-61.
2. Веселуха В. Значення віктимологічної профілактики в системі попередження злочинності // Право України. - 1999. - № 10. - С. 67-73.
3. Голина В.В. Специально-криминологическое предупреждение преступлений (теория и практика) – Диссертация доктора юридических наук. – Х., 1994. – С. 78-83.
4. Джужа О.М., Моїсєєв Є.М. Проблеми кримінальної віктимології (криминологічний, психологічний та пенітенціарний аспекти); Монографія. – К.: НВТ «Правник». - Національна академія внутрішніх справ України, 1998. – С. 24-33.
5. Криминологічна віктимологія. Навчальний посібник. За загальною редакцією О.М. Джужі. – К.: Атіка, 2006. – С. 140-152.

2.3. ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗЛОЧИНІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З НАРКОТИКАМИ

1. Віктимологічна характеристика злочинів пов'язаних із наркотиками.
2. Особа потерпілого від злочинів пов'язаних із наркотиками.
3. Особливості віктимологічної профілактики злочинів пов'язаних із наркотиками.

Література

1. Бандурка А.М., Давиденко Л.М. Злочинність в Україні: причини і протидія. – Х.: Основа, 2003. – С. 61-63.
2. Веселуха В. Значення віктимологічної профілактики в системі попередження злочинності // Право України. - 1999. - № 10. - С. 67-73.

3. Голина В.В. Специально-криминологическое предупреждение преступлений (теория и практика) – Диссертация доктора юридических наук. – Х., 1994. – С. 78-83.
4. Гоголева Л.Л. Віктимологічні аспекти боротьби із залученням неповнолітніх в злочинну діяльність: Автореферат дисертації кандидата юридичних наук. – К., 1989. - 26 с.
5. Криминологічна віктимологія. Навчальний посібник. За загальною редакцією О.М. Джужі. – К.: Атіка, 2006. – С. 153-164

VI. САМОСТІЙНА РОБОТА

3 НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ»

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Кримінальна віктимологія: поняття, предмет, перспективи розвитку: 1. Розкрийте поняття і предмет кримінальної віктимології. 2. Проаналізуйте історичні етапи становлення віктимології як науки.	8
2	Тема 2. Характеристика жертви злочину: 1. Дайте визначення поняттю віктимності. 2. Проаналізуйте поняття та структуру жертви злочину. 3. Дайте класифікацію і типологію жертв злочинів. 4. Охарактеризуйте поведінку потерпілого від злочину.	10
3	Тема 3. Віктимність та її основні характеристики: 1. Охарактеризуйте рівні та види віктимності. 2. Розкрийте поняття і систему віктимологічної профілактики. 3. Проаналізуйте форми і методи віктимологічної профілактики.	10
4	Тема 4. Віктимологічна детермінація.	10
5	Тема 5. Віктимологічний аналіз деяких видів злочинів: 1. Проаналізуйте загальну віктимологічну та криминологічну характеристику деяких видів злочинів (основні поняття, соціальна природа)	16
6	Тема 6. Віктимологічний аналіз злочинів проти особи: 1. Дайте віктимологічну характеристику злочинів проти особи (насильницьких). 2. Особливості віктимологічної профілактики злочинів проти особи (насильницьких).	10
7	Тема 7. Віктимологічний аналіз корисливих злочинів (злочинів проти власності): 1. Дайте віктимологічну характеристику злочинів проти особи (насильницьких). 2. Особливості віктимологічної профілактики злочинів	10

	проти особи (насилницьких).	
8	Тема 8. Віктимологічний аналіз злочинності пов'язаної з наркотиками. 1. Проаналізуйте віктимологічну характеристику злочинів пов'язаних із наркотиками.	10
	Разом	73

VII. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ»

Реферативні доповіді	
1.	Поняття «жертва» і «потерпілий від злочину».
2.	Соціальні та психологічні чинники віктимізації.
3.	Віктимне попередження злочинів насилницького та корисливого характеру і заходи спрямовані на поширення серед громадян знань та навичок необхідних для того, щоб не стати жертвою цих злочинів.
4.	Соціально - психологічна типологія жертв (потерпілих від злочинів).
5.	Поведінка жертви (потерпілої) в механізмі злочину.
6.	Загальна характеристика віктимологічної профілактики злочинів.
7.	Індивідуальна віктимологічна профілактика по відношенню потерпілих із різною віктимною поведінкою.
8.	Насильство у сім'ї: проблеми та шляхи вирішення.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання (гр. «*methodos*» - шлях пізнання, спосіб знаходження істини) - це впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності педагога й студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань. Вони реалізуються через систему прийомів і засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання - це складова методу, конкретні дії педагога й студентів, спрямовані на реалізацію вимог тих чи тих методів. Засоби навчання - це різноманітне навчальне обладнання, що використовується у системі пізнавальної діяльності (книги, письмове приладдя, лабораторне обладнання, технічні засоби та ін.).

Говорячи про методи, прийоми та засоби навчання студентів-правників, треба виходити з мети виховання і навчання сучасної людини в широкому розумінні. Хибною є думка, що головне у навчанні - оволодіти якомога більшою сумою правових знань. Виходячи з цього, науково-педагогічні працівники традиційно бачать свою місію в інформуванні студентів про ті чи ті знання в рамках певної теми. Однак аналіз результатів такої діяльності не підтверджує здійснення намірів. Випускник вищого навчального закладу володіє порівняно невеликою сумою знань від загального масиву інформації, яку сприймав під час навчання. В умовах науково-технічної революції,

інформаційного буму марно прагнути засвоїти цей масив. По-перше, світовий обсяг інформації подвоюється через кожні 5-6 років. По-друге, кількість нової інформації навіть у межах вузької науки стрімко зростає.

Поняття методу навчання - складне, багатовимірне. Це дидактичне поняття, якому властиво чимало ознак. Слушною щодо цього є думка професора А.М. Алексюка про видові ознаки методів навчання: 1)"бути формою руху пізнавальної діяльності", зокрема: а) "бути певним логічним шляхом засвоєння знань, умінь та навичок учнями" (індукція, аналіз і синтез, порівняння, абстрагування, конкретизація, узагальнення тощо); б) "бути певним видом і рівнем пізнавальної діяльності учнів (репродуктивний, евристичний, дослідницький)"; в) "бути певним шляхом стимулювання і мотивації учіння"; 2)"бути щоразу специфічним пізнавальним рухом основ наук, що вивчаються в школі", завдяки якому поєднуються зміст і метод навчання; 3)"бути певною формою обміну науковою інформацією між тим, хто вчить, і тим, хто вчиться" (словесна, наочна чи практична); 4)"бути певним способом керування пізнавальною діяльністю учнів"; зокрема "способом викладу знань, умінь та навичок для учнів (учитель, книжка, навчальна машина тощо)". Такий підхід з позицій видових ознак дає можливість розпізнавати методи навчання серед інших дидактичних категорій. Але важливо означити дефініції кожного методу навчання на основі видових ознак, оскільки наукове розуміння тих чи тих дефініцій дає змогу ефективно використовувати певні методи навчання у вищій школі.

Розповідь - це метод навчання, який передбачає оповідну, описову форму розкриття навчального матеріалу з метою спонукання студентів до створення в уяві певного образу. Інколи цей метод називають "малювання словом".

Пояснення - вербальний метод навчання, за допомогою якого педагог розкриває сутність певного явища, закону, процесу. Він ґрунтується не стільки на уяві, скільки на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду студентів.

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду студентів з певної галузі знань і на основі цього приведення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже наявних.

Лекція - це метод, за допомогою якого педагог у словесній формі розкриває сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних загальною темою.

Інструктаж передбачає розкриття норм поведінки, особливостей використання методів і навчальних засобів, дотримання правил безпеки під час виконання навчальних операцій. Це важливий етап в оволодінні методами самостійної пізнавальної діяльності. Адже важливо, щоб студенти розуміли не лише, що треба робити, а і як це робити.

Чільне місце серед групи словесних методів посідає метод роботи з книгою. Студенти мають розуміти, що основне джерело отримання наукової інформації - не викладач, а книга. Тому так важливо навчити студентів методів і засобів самостійної роботи з книгою: читання, переказу, виписування, складання плану, рецензування, конспектування, виготовлення таблиць, схем, графіків та ін.

Ефективне навчання неможливе без широкого використання наочних методів. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання і психологічними особливостями сприймання. Наочні методи передбачають насамперед використання демонстрації та ілюстрації. При цьому варто зауважити, що ці методи можуть застосовуватись як прийоми реалізації вимог інших методів.

Демонстрація - це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у натурі, динаміці. Ілюстрація - метод навчання, за якого предмети і процеси розкриваються через їх символічне зображення (світлина, малюнки, схеми, графіки та ін.). Сутність цих двох методів близька між собою в етимологічному плані. Спостереження як метод навчання передбачає сприймання певних предметів, явищ, процесів у природному й виробничому середовищі без втручання у ці явища і процеси.

Усі методи цієї групи тісно переплетені. Використання у навчальному процесі тих чи тих методів зумовлене різними чинниками: психологічними особливостями учнів певного віку, дидактичними цілями, рівнем матеріального забезпечення навчальних закладів. Досить суттєвим у використанні наочних методів навчання є володіння технологією і технікою виготовлення й використання засобів демонстрації та ілюстрації. Особливої уваги потребує використання технічних засобів навчання, й зокрема комп'ютерної техніки. Усі ці питання мають детально розглядатись у процесі вивчення фахових методик.

Практичні методи навчання спрямовані на досягнення завершального етапу процесу пізнання. Вони сприяють формуванню вмінь і навичок, логічному завершенню ланки пізнавального процесу стосовно конкретної теми, розділу.

Лабораторний метод передбачає організацію навчальної роботи шляхом використання спеціального обладнання та певної технології для набуття нових знань або перевірки наукових гіпотез на рівні досліджень.

Практична робота спрямована на використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань. Наприклад, огляд місця події.

У навчальній практиці значне місце відводиться вправам. Вправа - це метод навчання, сутність якого полягає у цілеспрямованому, багаторазовому повторенні студентами окремих дій чи операцій з метою формування умінь та навичок.

Використовуючи практичні методи, варто зважати на низку передумов: забезпечення розуміння студентами сутності наукових знань як базового компонента практичної діяльності; оволодіння алгоритмами застосування знань відповідно до дидактичної мети; створення оптимальних умов для самостійної діяльності студентів у процесі формування умінь і навичок. Адже уміння і навички - це результат індивідуальної дії особистості.

При цьому основним "інструментом" пізнання є мозок людини. Тому в навчальному процесі природно використовуються методи, відповідні логіці. Це - аналіз, синтез, індукція, дедукція, традукція.

Аналітичний метод передбачає мисленнєвий або практичний розклад цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак. Але це лише початковий компонент пізнання. Для розуміння цілісності явища, процесу, сутності окремого поняття необхідно перейти до наступної логічної операції - синтезу.

Синтез як метод ґрунтується на мисленневому або практичному з'єднанні виділених аналізом елементів чи властивостей предмета, явища в одне ціле. Синтез є органічним продовженням аналізу й може будуватися лише на його основі. Це гносеологічна закономірність навчального процесу.

Отже, у процесі пізнання конкретного предмета, явища, категорії є діалектична взаємодія і взаємозумовленість аналізу й синтезу. Поряд з аналізом і синтезом у процесі пізнання використовують такі логічні методи, як індукція, дедукція, традукція. Індуктивний метод - це шлях вивчення предметів, явищ від одиничного до загального. У результаті розуміння сутності ознак, властивостей одиничних предметів чи явищ, понять є можливість усвідомити істотні, типові закономірності чи властивості однопорядкових предметів або явищ. Проте, використовуючи індуктивний метод, варто не змушувати студентів завчати велику кількість одиничних понять, а лише ту інформацію, що дасть змогу виділити у споріднених поняттях суттєве, загальне, типове. Дедуктивний метод, навпаки, базується на вивченні навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного. Студенти ознайомлюються із загальною закономірністю, а потім на основі цієї закономірності, правила, закону характеризують інші явища, предмети. Індуктивний і дедуктивний методи перебувають у діалектичному взаємозв'язку. Традуктивний метод передбачає висновки від одиничного до одиничного, від часткового до часткового, від загального до загального.

Ефективність навчання багато в чому зумовлена способом організації мислення. Залежно від рівня розумової активності студентів виділяють такі методи навчання: проблемний виклад (проблемно-інформаційний), частково-пошуковий, дослідницький.

Проблемний виклад передбачає створення викладачем проблемної ситуації, допомогу студентам у виділенні та "прийнятті" проблемного завдання, використанні словесних методів (лекції, пояснення) для активізації мисленнєвої діяльності студентів, спрямованої на задоволення пізнавального інтересу шляхом отримання нової інформації.

Частково-пошуковий метод включає студентів у пошук шляхів, прийомів і засобів розв'язання пізнавального завдання. Для забезпечення дієвості цього методу необхідно створити проблемну ситуацію і спонукати студентів до розуміння і прийняття пізнавального завдання; керувати ходом пошукової мисленнєвої діяльності студентів з використанням системи логічно вмотивованих запитань; стимулювати і схвалювати пізнавальну діяльність студентів у процесі розв'язання навчальних завдань; аналізувати успіхи і помилки, труднощі.

Дослідницький метод спрямований на включення студентів у самостійне розв'язання пізнавального завдання з використанням необхідного обладнання. Для ефективності цього методу варто дотримуватися низки вимог: створення проблемної ситуації; керівництво студентами при виділенні пізнавального завдання; спонукання студентів до пошуків гіпотези, перевірки її достовірності; надання допомоги у пошуках ефективних методів і резерву знань, необхідних для розв'язання задачі; орієнтація студентів на проведення досліджень і систематизація результатів проведеної роботи; включення студентів у самостійний аналіз перебігу та результатів проведеної роботи.

ІХ. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Одним із засобів визначення кількісних і якісних параметрів технології навчання виступає контроль, як один із невід'ємних компонентів процесу діагностування навчальних досягнень студентів.

Контроль - це виявлення, вимір і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів. Саму ж процедуру виявлення та виміру називають перевіркою, що є складовою частиною контролю. Крім перевірки, контроль містить у собі оцінювання (як процес) і оцінку (як результат) перевірки. За допомогою контролю допомогою встановлюють вихідний рівень знань студентів, отримують інформацію про стан їхніх знань у процесі навчання. Його ж ефективність значною мірою залежить від уміння студентів сповна використовувати можливості бібліотеки вишу.

Показники контролю знань студентів є єдиною основою для судження про результати навчання, а отже й для вирішення таких важливих питань, як переведення на наступний курс, призначення стипендії, випуск з вищої школи і видача диплома. До основних завдань системи контролю якості підготовки фахівців-юристів відносять: визначення рівня виявлення та розвитку системи компетенцій особистості студентів; виявлення, перевірку та оцінювання рівня здобутих знань, умінь та навичок студентів і якості засвоєння ними навчального матеріалу з конкретної дисципліни на всіх етапах навчання; порівняння фактичних результатів навчально-пізнавальної діяльності із запланованими; оцінювання відповідності змісту, форм, методів і засобів навчання до мети та завдань підготовки фахівців відносно галузевої компоненти державних стандартів освіти з певного напрямку підготовки або спеціальності «Правознавство»; стимулювання систематичної самостійної роботи та пізнавальної активності студентів; виявлення і розвиток творчих здібностей, підвищення зацікавленості у вивченні навчального матеріалу; оцінювання ефективності самостійної, індивідуальної роботи студентів, їхнього вміння працювати з навчальною, довідковою, методичною літературою; виявлення кращого досвіду та розроблення заходів для підвищення якості навчання шляхом впровадження у навчальний процес інноваційних технологій, у тому числі використання нових інформаційних можливостей, зокрема комп'ютера, Інтернету.

До організації контролю висувається ряд вимог, зокрема, його потрібно підпорядкувати поставленим цілям навчання; встановлювати конкретні, об'єктивні результати контролю знань (вміння, навички, досвід творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до навколишньої дійсності); використовувати методи об'єктивного аналізу і оцінювання отриманих результатів контролю. Контроль, результатом якого є певна оцінка, має бути систематичним, освітнім, діагностичним, виховним (стимулюючим), розвиваючим, керованим, оцінюючим, всебічним, об'єктивним, неупередженим, відкритим, гласним.

При вивченні дисциплін, зокрема й такої, як «Кримінальна віктимологія», доцільно застосовувати різні види контролю: попередній (з метою діагностування перед вивченням нового розділу, теми, на початку семестру), поточний (виявляти якість засвоєння студентами знань на заняттях),

тематичний (встановлювати, наскільки успішно студенти оволоділи системою знань з теми, розділу, наскільки ефективно використовують навчальну літературу загалом, наявну в науковій бібліотеці університету зокрема), підсумковий (виявляти досягнутий рівень підготовленості студентів з окремих навчальних предметів).

Попередній контроль застосовуємо як передумову для успішного планування і керівництва навчальним процесом. Його мета - ознайомлення із загальним рівнем підготовки студентів з предмета, щоб намітити подальшу організацію навчально-пізнавальної діяльності студентів. Попередній контроль (перевірка та оцінка залишкових знань) проводиться також через деякий час після підсумкового іспиту з певної дисципліни як з метою оцінки міцності знань, так і визначення їхнього рівня.

Поточний контроль знань є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Він здійснюється у повсякденній навчальній роботі й виражається у систематичних спостереженнях викладача за навчальною діяльністю студентів на кожному занятті. Мета - оперативне одержання об'єктивних даних про рівень знань студентів і якості навчальної роботи на занятті, вирішення завдань керівництва навчальним процесом, що можливі тільки на підставі даних поточного контролю.

Рубіжний (тематичний, модульний, блоковий) контроль знань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних та організаційних якостей студентів. Рубіжний контроль дає можливість перевірити засвоєння отриманих знань через триваліший період і охоплює значний за обсягом розділи курсу, проводиться усно й письмово, як контрольна робота, індивідуально або у групі.

Підсумковий контроль - це перевірка рівня засвоєння знань, умінь студентів за семестр, курс, весь період навчання у ВНЗ. У його ході встановлюється система і структура знань студентів. До підсумкового контролю належать семестрові, перевідні й державні іспити, а також заліки перед іспитом. Основна мета іспитів - визначення дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю і вмінням застосовувати їх у практичній діяльності. Не зважаючи на результати контрольних заходів у перебігу семестра, іспит як підсумкова форма контролю має бути обов'язковим для всіх студентів.

Контроль здійснюється у різних формах: індивідуальній, груповій і фронтальній.

Рейтингова система оцінювання, що застосовується за кредитно-трансферної системи, підсилює роль поточного і підсумкового контролю, робить його систематичним. Рейтингове оцінювання забезпечує інтегральну оцінку результатів навчання студентів, поєднує кількісні оцінки результативності навчання з якісними показниками навчання студентів, дає змогу враховувати їхні досягнення на кожному етапі оволодіння знаннями, активізувати самостійну роботу, зокрема й з навчальною літературою, є зручним при переведенні національної оцінки на шкалу ECTS, сприяє розвитку самоконтролю студентів.

Одним із найважливіших методів контролю є спостереження за навчальною діяльністю студентів. Він дає змогу скласти уявлення про пізнавальні можливості студентів, їхнє ставлення до оволодіння знаннями, рівень самостійної підготовки тощо.

Усне опитування досить широко використовують у традиційній системі перевірки та оцінювання навчальних досягнень студентів, воно полягає в постановці перед ними запитань за змістом навчального матеріалу та оцінюванні їхніх відповідей. За своїм характером усне опитування може бути індивідуальним і фронтальним, простим і складним.

Повніше реалізувати діагностичну функцію уможлиблює письмовий контроль. Він дає змогу економно використовувати навчальний час, виявити уміння логічного, послідовного викладення думок студентом, досягти єдності вимог до контролю. Проте, письмові контрольні роботи не можуть замінити усного контролю знань, викладачеві необхідно поєднувати ці методи.

Достатньо новий метод контролю навчальних досягнень студентів - тестування. При вивченні спеціальних профільюючих дисциплін завершального етапу професійної підготовки використовують тести для контролю та оцінювання, засвоєння ними змісту окремої навчальної дисципліни або окремої її частини (модуля) і тести, що визначають підготовленість студентів і є пробою на визначення кваліфікації випускника. Кваліфікаційний тест, як правило, комплексний.

На тестовому екзамені студенту потрібно підтвердити не тільки наявність знань, умінь і навичок, а й здатність приймати правильні рішення. Проте тестування не може повністю замінити усні й практичні форми контролю. Вміння володіти спеціальною термінологією, логічно будувати речення, доступно і зрозуміло висловлювати свої думки, найповніше можна перевірити за допомогою усних форм контролю (семінарські заняття), а ступінь сформованості практичних умінь та навичок - на практичних заняттях та під час різних видів навчальної та виробничо-технологічної практик.

До основної умови організації ефективного контролю навчальних досягнень у процесі вивчення спеціальних дисциплін відносимо системність контролю, коли вивчення кожного розділу, кожної теми закінчується контрольними завданнями, а усне опитування, письмові роботи, тестові завдання поєднують із практичною перевіркою, цілеспрямовано і доцільно використовують у формуванні самоконтролю студентів. Контрольні завдання мають охоплювати весь навчальний матеріал і бути диференційованими за рівнями володіння студентами знаннями. При цьому викладач інформує їх про зміст, методи, форми і терміни проведення контрольних заходів та надає можливість кожному ознайомитися з результатами контролю, проаналізувати їх виконання, допущені помилки.

Отже, при вивченні навчальної програми дисципліни «Кримінальна віктимологія» варто поєднувати комплекс методів і форм контролю навчальних досягнень студентів (усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль знань). А щоб результати були вагомішими, студентам-правникам слід сповна використовувати можливості кафедральної та університетської бібліотек.

СТУДЕНТІВ

ТЕСТИ

1. Кримінологічна віктимологія – це

а) вчення про жертву злочину, її кримінологічно-віктимологічні характеристики, якості та властивості; систему віктимологічних детермінант індивідуальної та групової віктимності, віктимізації та віктимної поведінки жертви злочину на основі накопичення віктимогенного потенціалу, а також про систему заходів віктимологічної профілактики на загальному, спеціальному та індивідуальному рівнях;

б) система знань про роль потерпілого як учасника кримінального процесу, яка розробляє критерії визнання особи потерпілого, визначає статус потерпілого, його права й обов'язки, можливість порушення кримінального переслідування за скаргою потерпілого, визнання потерпілого цивільним позивачем, відшкодування майнової та немайнової шкоди потерпілому, захист потерпілого та інших учасників процесу під час розслідування, судового слідства, про реалізацію покарання щодо особи, яка вчинила злочин;

в) система знань про жертву злочинів у місцях позбавлення волі; ефективність запобігання конкретним злочинам та злочинності загалом серед засуджених шляхом застосування безпосередніх заходів правового та виховного впливу, орієнтованих як на безпосередніх жертв, так і на потенційних потерпілих з високим ступенем ризику (віктимності) в кримінально-виконавчих установах.

2. У межах криміногенної ситуації правомірною поведінкою жертви може бути оцінена як:

а) коли жертва реагує допустимим законом чином на суспільно небезпечні дії злочинця або коли вона не створює умов для вчинення злочину;

б) коли між діями жертви і злочинцем відсутній прямий зв'язок;

в) коли дії жертви містять ознаки того чи іншого правопорушення, у тому числі злочину.

3. За своїм характером конфліктна віктимна поведінка – це

а) коли потерпілий створює конфліктну ситуацію або бере активну участь у конфлікті, що виник;

б) демонстрування багатства, екстравагантна зовнішність, неправильна поведінка жінки, що створює уявлення про її доступність, тощо;

в) довірливість і наївність неповнолітніх та інших осіб, які неспроможні протистояти нападаючому, створення аварійних ситуацій на шляхах пішоходами й водіями тощо .

4. У межах криміногенної ситуації поведінкою жертви може бути оцінена як:

а) негативна, позитивна, нейтральна;

б) провокуюча, ризикована, конфліктна;

в) спокійна, агресивна, пасивна.

5. Випадкова жертва – це

а) коли особа стає такою внаслідок збігу обставин;

б) взаємовідносини, що виникли між жертвою і злочинцем, не залежать від їх волі й бажання;

в) випадковий пішохід.

6. Жертва з підвищеним ступенем ризику – це

а) коли характер роботи, що вони виконують, або їх поведінка у громадських місцях мають більш високу, ніж звичайна, віктимність;

б) особа, яка володіє низкою віктимних властивостей.

в) соціальний статус яких або роль, що вони виконують, містять підвищений ризик.

7. Індивідуальна віктимність – це

а) як об'єктивно існуюча в даних умовах життєдіяльності характеристика деяких соціальних ролей, що виражається в небезпеці для осіб, які їх виконують, незалежно від своїх особистісних якостей, піддатися певному виду злочинних посягань лише в чинність виконання такої ролі ;

б) об'єктивно існуюча в конкретній людини особлива особистісна якість, що виражається в суб'єктивній здатності деяких індивідів у наслідок сукупності, що утворилася в них, психологічних властивостей ставати жертвами певного виду злочинів в умовах, коли була реальна й очевидна для повсякденної свідомості можливість уникнути цього.

8. Чотири основних рівні віктимності :

- а) рольова, групова, вимірна, масова;
- б) конфліктна, масова, демонстративна, нейтральна;
- в) індивідуальна, видова, групова, масова.

9. Віктимологія – це

- а) вчення про жертву, предметом дослідження якого є жертва будь-якого діяння чи явища як протиправного, так і не пов'язаного із правопорушенням;
- б) допоміжна для кримінального права, кримінального процесу, криміналістики міждисциплінарна наука про жертву злочинних посягань, що функціонує паралельно з кримінологією;
- в) галузь кримінального права, що розвивається в межах його предмета.

10. Залежно від характеру і ступеня вираженості тих чи інших якостей особи, які визначають індивідуальну віктимність, виділяють такі типи жертв:

- а) універсальний, виборчий, ситуативний, випадковий, сексуальний;
- б) негативні, пасивні, ситуативні;
- в) нейтральні, випадкові, правомірні, позитивні.

11. Типи потерпілих (за класифікацією Рівмана):

- а) віктимні, невіктимні;
- б) агресивні, активні, ініціативні, пасивні, некритичні, нейтральні;
- в) пасивні, активні, провокуючі.

12. У поведінці потерпілого, яка створює обстановку, що сприяє вчиненню злочину, необхідно виділити два якісно різних типи:

- а) поведінка (поштовх), що характеризується провокацією (поштовхом) до вчинення злочину (наприклад, образа) та поведінка, що створює об'єктивну можливість вчинення злочину, хоча і не виступає як привід (наприклад, дія потерпілого, що сприяє аварійній обстановці);
- б) довірливість і наївність;
- в) коли у поведінці містяться ознаки того чи іншого правопорушення та коли особа стає жертвою внаслідок конкретного збігу обставин.

13. Віктимна поведінка людини - це

- а) процес, який складається не тільки з дій, що змінюють зовнішній стан, а й включають у себе психологічні явища та процеси, що призводять до них, а також визначають механізм протиправного вчинку;
- б) акт поведінки людини;
- в) довільна активність особи, тобто така активність, за якою визнана свідомо поставлена і є можливість контролю за ходом процесів, що розгортаються.

14. Мотив злочинної поведінки можна визначити як

- а) такий психологічний феномен, який спонукає до вчинку, дії;
- б) процес визначення особою характеру та спрямованості її поведінки;
- в) сформульоване під впливом соціального середовища та життєвого досвіду особи спонукання, яке є внутрішньою безпосередньою причиною злочинної діяльності та відображає ставлення особи до того, на що спрямована злочинна діяльність.

16. Основою мотивації індивідуальної віктимної поведінки є:

- а) людський фактор;
- б) людські потреби;
- в) людські емоції.

17. Фактори, що визначають конкретну жертву, поділяють на три групи:

- а) фактори, що пов'язані з особистісними якостями жертви злочину, фактори, що пов'язані із соціальним становищем жертви злочину, фактори, що характеризують поведінку жертви злочину;
- б) фактори пов'язані з оточенням жертви, фактори, які впливають на поведінку жертви, фактори, які пов'язані з психічним станом жертви.

18. Які виділяють три види стосунків між злочинцем та його жертвою:

- а) провокуючі, стримувальні, конфліктні;
- б) визначені, непередбачені, випадкові;
- в) невизначені, передбачувані та випадкові.

19. *Латентна жертва* – це

- а) особа, яка реально постраждала від злочину, але з певних причин цей факт залишився прихованим від офіційного обліку;
- б) така особа ніби експонується, виставляє себе мішенню для злочинних посягань.

20. *Типів жертв злочинів:*

- а) випадкова жертва, жертва з незначним ступенем, жертва з підвищеним ступенем ризику;
- б) жертва довірлива і наївна, жертва провокуюча, жертва випадкова;
- в) жертва конфліктна, жертва випадкова.

21. *В. П. Коновалова виділяє два основних види віктимності:*

- а) рольова віктимність, вікова віктимність;
- б) індивідуальна віктимність, групова;
- в) індивідуальна віктимність, рольова віктимність.

22. *Серед першопрохідників віктимологічної тематики слід виділити:*

- а) Даніеля Дефо, Томаса Кинсея, Леонарда Франка;
- б) Ф. Джас і А. Фейербах;
- в) Ганса фон Хентіга і Бенджаміна Мендельсона.

23. *На території Радянського Союзу історія віктимології як самостійного наукового напрямку розпочинається публікацією у 1966 році наукової статті «Про вивчення особистості та поведінки потерпілого», автором якої є:*

- а) І. Котларж;
- б) Е. Карой;
- в) Л. В. Франк.

24. *Автором монографії «Віктимологія (соціальні та кримінологічні проблеми)» є:*

- а) В.О. Туляков;
- б) Л.В. Франк;
- в) Д.В. Рівман.

25. *Методологічною основою кримінологічної віктимології є:*

- а) положення кримінології, кримінального права, психології, правової статистики;
- б) положення теорії пізнання і кримінального права;
- в) положення теорії пізнання і загальної теорії кримінології та віктимології.

26. *До структури особи потерпілого входять:*

- а) соціально-демографічні якості та кримінально-правова характеристика;
- б) соціальний стан потерпілого і сімейний стан;
- в) психічна характеристика і соціальний стан.

27. *Найвищий індекс віктимізації спостерігається серед осіб:*

- а) із вищою і незакінченою вищою освітою;
- б) із початковою і незакінченою середньою освітою, а також серед осіб, які не мають освіти;
- в) із незакінченою вищою, середньою та професійно-технічною освітою.

28. *За соціальною, моральною і правовою характеристикою поведінка потерпілих може бути поділена на:*

- а) аморальну, правову, кримінальну;
- б) нервову, правову, кримінальну;
- в) побутову, нейтральну, аморальну, злочинну.

29. *Віктимність і злочинність:*

- а) не завжди обумовлюють одне одного;
- б) завжди обумовлюють одне одного;

в) взаємовиключні поняття.

30. В. Я. Рибальська виділяє такі рівні віктимності:

- а) індивідуальна, видова, групова, масова;
- б) сукупність соціально-психологічних властивостей особи, професійна віктимність, «вікова» віктимність, наслідок патологічного стану особи;
- в) віктимні, невіктимні.

X. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА МОДУЛЯМИ									Підсумковий модульний контроль	Сума балів (максимальна)
МОДУЛЬ I				МОДУЛЬ II					40	100
1.1.	1.2.	1.3.	1.4.	2.1.	2.2.	2.3.	2.4.	2.5.		
<i>10</i>	<i>10</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>10</i>		
ВСЬОГО - 30				ВСЬОГО - 30						

XI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для екзамену
90 -100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
50-68	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

XII. ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ»

1. Виникнення та розвиток кримінальної віктимології.
2. Поняття і предмет кримінальної віктимології.
3. Методологія кримінальної віктимології.
4. Зв'язок віктимології з іншими науками.
5. Завдання і практичне значення кримінальної віктимології.
6. Поняття та структура жертви злочину.
7. Класифікація і типологія жертв злочинів.
8. Поведінка потерпілого від злочину та її характеристика.

9. Поняття та ознаки віктимності.
10. Рівні та види віктимності.
11. Кримінологічне значення вивчення віктимності.
12. Поняття та ознаки кримінальної віктимізації.
13. Кількісні та якісні характеристики кримінальної віктимізації.
14. Сучасний стан кримінальної віктимізації в Україні.
15. Поняття детермінації віктимної поведінки.
16. Механізм індивідуальної віктимної поведінки та його елементи.
17. Рівні (класифікація) детермінант віктимної поведінки.
18. Поняття і система віктимологічної профілактики.
19. Форми і методи віктимологічної профілактики.
20. Особа потерпілого та її правовий захист.
21. Віктимологічна профілактика окремих видів злочинів.
22. Загальна віктимологічна та кримінологічна характеристика деяких видів злочинів (основні поняття, соціальна природа; рівень динаміка, злочинів, які розглядаються; внутрішня структура; якісні особливості).
23. Соціально-демографічний склад жертв злочинів, які розглядаються.
24. Особливості віктимологічної профілактики злочинів, які розглядаються.
25. Віктимологічна характеристика злочинів проти особи (насильницьких).
26. Особа потерпілого від злочинів проти особи (насильницьких).
27. Особливості віктимологічної профілактики злочинів проти особи (насильницьких).
28. Віктимологічна та кримінологічна характеристика корисливих злочинів.
29. Особа потерпілого корисливих злочинних посягань.
30. Особливості віктимологічної профілактики корисливих злочинів.
31. Віктимологічна характеристика злочинів пов'язаних із наркотиками.
32. Особа потерпілого від злочинів пов'язаних із наркотиками.
33. Особливості віктимологічної профілактики злочинів пов'язаних із наркотиками.

- 34.Обставини, що детермінують процес віктимізації корисливих злочинів.
35. Віктимологічна характеристика некорисливих насильницьких злочинів.
- 36.Особливості віктимізації некорисливих насильницьких злочинів.
- 37.Заходи віктимологічної профілактики некорисливих насильницьких злочинів.
- 38.Віктимологічна характеристика жінки-жертви.
- 39.Криміногенні чинники злочинних посягань стосовно жінок .
- 40.Заходи віктимологічної профілактики злочинів, що вчинюються стосовно жінок.
- 41.Віктимологічна характеристика злочинів, учинених стосовно неповнолітніх.
- 42.Віктимологічна детермінація злочинів, учинених стосовно неповнолітніх.
- 43.Особливості віктимологічної профілактики злочинів, учинених стосовно неповнолітніх.
- 44.Віктимологічна характеристика злочинів, учинених на ґрунті сексуального насильства.
- 45.Причини та умови вчинення злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством.
- 46.Заходи віктимологічної профілактики злочинів, що вчинюються на ґрунті сексуального насильства .
- 47.Поняття «фонових» явищ та їх зв'язок зі злочинністю.
- 48.Віктимологія бродяжництва, жебрацтва та азартних ігор.
- 49.Віктимологічні аспекти пияцтва, наркоманії та поширення СНІДу.
- 50.Віктимологія проституції та міграції.
51. Поняття віктимологічного аспекту в місцях позбавлення волі.
- 52.Жертва злочину в місцях позбавлення волі та її роль у системі віктимологічних детермінант протиправної поведінки.

- 53.Формування віктимологічного потенціалу на основні профілактичні напрями його нейтралізації в місцях позбавлення волі .
- 54.Віктимологічна характеристика злочинів, що вчинюються у сфері сімейно-побутових відносин.
- 55.Особа потерпілого в сімейно-побутовій злочинності .
- 56.Фактори, що зумовлюють процес віктимізації населення у сфері сімейно-побутових відносин.
- 57.Віктимологічні заходи запобігання злочинам у сфері сімейно-побутових відносин.
- 58.Віктимологічна характеристика злочинів, що вчинюються з необережності.
- 59.Віктимологічна детермінація злочинів, що вчинюються з необережності .
- 60.Заходи загальної та спеціальної віктимологічної профілактики необережних злочинів.

ХІІІ. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амосов М. Розум. Свідомість. Істина / М. Амосов // Вісник АН України. – 1994. – №1. – С. 33-34.
2. Антонян Ю.М. Жизненная ситуация в совершении преступления. - М., 1992. – 72 с.
3. Антонян Ю.М. Причины преступного поведения / Антонян Ю.М. – М., 1992. – 208 с.
4. Антонян Ю.М. Роль конкретной жизненной ситуации в совершении преступления / Антонян Ю.М. – М., 1973. – 72 с.
5. Арефьев А.Ю. О виктимности предпринимателя // Современные проблемы государства и права в научных исследованиях. – Нижний Новгород, 1994. – С.14-19.
6. Багрий-Шахматов Л.В., Туляков В.О. Віктимність як криміногенний чинник //Вісник Академії правових наук України, 1994. - № 6. - С.53-57.
7. Бандурка А.М., Давиденко Л.М. Злочинність в Україні: причини і протидія. – Х.: Основа, 2003. – 98 с.
8. Бандурка О.М. та ін. Партнерські взаємовідносини між населенням та міліцією: Підручник - Харків, 2003 р. – 121 с.
9. Баронін А.С. Психологічний профіль вбивць: посіб. з кримінальної психології та криміналістики / Баронін А.С. – К.: Вид-во ПАЛІВДА А.В., 2001. – 176 с.
10. Белая книга о преступности, 1988г. Хандзай Хапусе // Хомусе хому сого конкюзе хэн. – Токио, 1989. – 650 с.
11. Біленчук П.Д. Зброезнавство: правові основи обігу вогнепальної зброї : [монографія] / П.Д. Біленчук, А.В. Кофанов, О.Ф. Сулява.– К. : Міжнародна агенція „BeeZone”, 2004. – 464 с. – (Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства: Україна).

12. Бовть О. Віктимна поведінка як психологічна проблема // Соціальна психологія. – № 4 (6), 2004. – С. 14 - 21.
13. Богатирьов І.Г. Деякі аспекти етимологічного попередження злочину // Вісник Запорізького юридичного університету. – 1997. – Випуск 1. – С.59-63.
14. Богомаз Г., Вовк О., Кучинська О. Історія розвитку законодавства про потерпілих // Право України. - 1997 - № 7.
15. Бугера О.І. Проблеми використання засобів масової інформації для запобігання злочинів серед неповнолітніх : дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / О.І. Бугера // Академія адвокатури України. – К., 2006. – 209 с.
16. Вандышев В.В. Воздействие на жертву преступления как средство пробуждения ее к участию в противодействии расследованию // Человек против человека. Преступное насилие. - СПб., 1994. -С.156-157.
17. Веселуха В. Значення віктимологічної профілактики в системі попередження злочинності // Право України. 1999. № 10. - С.67-73.
18. Володов В.М. Заходи непрямого віктимологічного впливу на злочинність: Дисертація кандидата юридичних наук: 12.00.08. Національна академія внутрішніх справ України. - К., 1998. – 178 с.
19. Гега П. Криміногенна ситуація в Україні за роки її незалежності. Мовою цифр / П. Гега, Л. Доля // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 12. – С. 83-92.
20. Гель А. Передумови кримінальної агресії / А. Гель, Н. Клименко // Право України. – 2001. – № 7. – С. 80-82.
21. Гоголева Л.Л. Віктимологічні аспекти боротьби із залученням неповнолітніх в злочинну діяльність: Автореферат дисертації кандидата юридичних наук. – К., 1989. - 26 с.
22. Голина В.В. Специально-криминологическое предупреждение преступлений (теория и практика) – Диссертация доктора юридических наук. – Х., 1994. – 185 с.
23. Головкін Б. Типологія сімейно-побутових насильницьких злочинів / Б. Головкін // Вісник Академії правових наук України: [зб. наук. праць]. – Х., 2004. – № 1(36). – 278 с.
24. Гошовський М.І., Кучинська О.П. Потерпілий у кримінальному процесі України. – К.: Юрінком інтер, 1998. – 190 с.
25. Грищук В.К. Деякі сучасні проблеми удосконалення Кримінального кодексу України / В.К. Грищук. – Університетські наукові записки, 2007. – № 2 (22). – С. 312-318.
26. Дідоренко Е. Розовський Б., Чалий В. Криминологія: традиції і новації // Право України. - 1999. - № 6.
27. Даньшин И.Н. Введение в криминологическую науку / Даньшин И.Н. – Х. : Право, 1998. – 144 с.
28. Даньшина І.М. Криминологія : [Особлива частина : навч. посіб. для студ. Юрид. спеціальн. вищих зал. освіти] / Даньшина М.І., Голина В.В., Кальман О.Г. – Х. : Право, 1999. – 232 с.
29. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочину й зловживання владою / Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 року №40/34.
30. Джужа О. Сучасний погляд на розвиток криминології / О. Джужа, А. Кирилюк // Право України. – 2003. – №3. – С. 97-101.
31. Джужа О. Щодо механізму злочинної поведінки / О. Джужа, В. Василевич, А. Кирилюк // Право України. – № 6. – 2005. – С. 66-71.
32. Джужа О.М. Віктимологія - комплексна соціальна дисципліна. // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 1998. -№ 3 - С. 43-45
33. Джужа О.М. Віктимологія на захисті прав і законних інтересів жертви злочину // Право України. – 2002. - № 2. - С. 133-138.
34. Джужа О.М., Гапон О.А., Кирилюк А.В.. Кримінально-правові та криминологічні проблеми насильницьких злочинів // Науково-практичний журнал Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю – 2004. - №10.

35. Джу́жа О.М., Корецький С.М. Проблеми девіантної поведінки (кримінологічний аспект). // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. - № 1. - 1999.
36. Джу́жа О.М., Моїсеєв Є.М. Проблеми кримінальної віктимології (кримінологічний, психологічний та пенітенціарний аспекти); Монографія. – К.: НВТ «Правник». - Національна академія внутрішніх справ України, 1998. - 84с.
37. Джу́жа О.М., Моїсеєв Є.М. Проблеми потерпілого від злочину (кримінологічний та психологічний аспекти): Навчальний посібник. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1994. – 51 с.
38. Дремін В.Н. Глобализация информационных систем как фактор глобализации преступности/ В.Н. Дремін // Інформаційні технології та безпека : збірка наукових праць, вип. 1. – К., 2002. – С. 54-56.
39. Дремін В.Н. Интернет как предмет информационной криминологии и фактор воспроизводства преступности / В.Н. Дремін // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. Вип.15. - Одеса, 2002. – С. 287-293.
40. Дремін В.Н. Преступность и ее организованные формы как социальная практика / В.Н. Дремін; за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. // Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності : [зб. наук. статей] – О. : ФЕНІКС, 2003. – С. 12-25. – (Бібліотека журналу „Юридичний вісник”).
41. Дремін В.Н. Преступность как объект системного анализа / В.Н. Дремін // Актуальні проблеми держави і права. – 2000. – № 7. – С. 242-248.
42. Дремін В.Н. Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества. / В.Н. Дремін // Одесская национальная юридическая академия. – Монография. – Одесса. – 2009. – 613 с.
43. Дрьомін В.М. Кримінологія : [навчально-методичний посібник] / В.М. Дрьомін, В.О. Туляков, Н.А. Орловська – О. : юрид. л-ра, 2003. – 172 с.
44. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика / Закалюк А.П. – К. : Ін Юре, 2007. – 424 с.
45. Закон України „Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за хуліганство і завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян” : від 7 березня 2002 р. № 3075-III / Відомості Верховної Ради України – 2002. – № 30. – ст.206.
46. Закон України „Про міліцію” : від 20 грудня 1990 р. № 565-XII / Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – ст.ст. 12-15-1.
47. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь в кримінальному судочинстві» від 23.12.1993 року // Голос України, 20.01.1994 - №7.
48. Зелінська Н.А. Политические преступления в системе международной преступности / Одес. нац. юрид. академия. – Одесса: ФЕНІКС, 2003. – 400 с.
49. Зелінский А.Ф. Кримінальна психологія.- К., 1999. – 339с.
50. Иншаков С.В. Зарубежная криминология. Учебное пособие (2-е изд.). – М.: Юнити-Дана, 2003. – 157 с.
51. Иншаков С.М. Зарубежная криминология. - М., 1997. – 374с.
52. Иншаков С.М. Криминология: Учебное пособие. - М.: Юриспруденция, 2002. – 352 с.
53. Ігнатов О. Кримінологічна характеристика насильницьких злочинів серед працівників міліції / О. Ігнатов // Право України – 2005. – № 6. – С. 71-74.
54. Ільїна Л.В. Кримінально-процесуальне значення віктимології // Правознавство. – 1995. - №3.
55. Кальман О. Сучасні тенденції злочинності в Україні і проблеми запобігання їй / О.Кальман // Вісник прокуратури. – 2008. – № 2(80). - С. 113-118.
56. Кальман О.Г. Основні тенденції розвитку злочинності в Україні в сучасних умовах / О.Г. Кальман // Вип.. 14. – Харків : ТОВ «Кроссруд», 2007. – С. 3-28. – (Зб. наук. праць).
57. Кваша О.О. Організатор злочину. Кримінально-правове та кримінологічне дослідження : монографія / Кваша О.О.. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М.

- Корецького, 2003. – 216 с.
58. Квашиш В.Е., Зарубежное законодательство и практика защиты жертв преступлений. – М., 1996. – 294 с.
  59. Квашиш В.Є. Основы виктимологии. Проблемы защиты прав потерпевших от преступлений.. – М., 1999. – 280с.
  60. Кларк Р. Преступность в США: Замечания по поводу ее природы, причин, предупреждения и контроля / Кларк Р. – М., 2002. – 480 с.
  61. Коваленко О.И. и др. Криминология и профилактика преступности. Предмет, объем и содержание в методике, схемах, опорных сигналах и кодировочных символах. – Донецк: УАВД –ДИВД МВД Украины, 1994. – 396 с.
  62. Ковальчик П.М., Малиева Н.В. Предупреждение и разрешение конфликтов. Зарубежная практика - М., 1994. – 167с.
  63. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.ст. 27, 55.
  64. Костенко А.Н. Криминальный произвол (социопсихология воли и сознания преступника) / Костенко А.Н. – К. 1990. – 148 с. – (АН УССР, Ин-т государства и права).
  65. Костенко О. Кримінальний кодекс і доктрина / А.Н. Костенко // Право України. – 2004. – № 7. – С. 43-47.
  66. Костенко О. Соціальний натуралізм – світогляд майбутнього / А.Н. Костенко // Вісник Національної Академії Наук України. – 2006. – № 10. – С.33-38.
  67. Костенко О.М. Проблеми кримінологічної безпеки // Правова держава - 1999 - №.10.
  68. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25.
  69. Кримінологічна віктимологія. Навчальний посібник. За загальною редакцією О.М. Джужі. – К.: Атіка, 2006. – 351 с.
  70. Криминологія. Особлива частина: навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / І.М.Даньшина, В.В.Голіна, О.Г.Кальман; За редакцією І.М.Даньшина. – Харків: Право, 1999. – 232 с.
  71. Криминологія: [Загальна та Особлива] / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман, О.В. Лисодєд. – Харків : Право, 2003. – 248 с.
  72. Криминологія: Загальна та Особлива частини: [Підручник для студентів юрид. спец. вищ. навч. закладів] / І.М.Даньшин, В.В.Голіна, О.Г.Кальман, О.В.Лисодєд; За ред. проф. І.М.Даньшина. – Харків: Право, 2003. – 352 с.
  73. Кушнир Л. Жертвы преступлений // Закон и жизнь. – Кишинев, 1992 - №12.
  74. Литвак О.М. Держава і злочинність: Монографія. – К.: Атака, 2004. – 304 с.
  75. Литвак О.М. Державний вплив на злочинність: кримінально-правове дослідження. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 280 с.
  76. Лунеев В.В. Преступность XX века: мировой криминологический анализ. – М.: Норма, 1997. – 63 с.
  77. Михайлов А.Е. Виктимологические аспекты профилактики некорыстных насильственных преступлений. – К.: Правник, 1998. – 59 с.
  78. Нежурбіда С.І. Етіологія злочину: теорії, аналіз, результат: монографія/ Сергій Нежурбіда. - Чернівці: Друк Арт, 2013. – 432 с.
  79. Нежурбіда С.І. Причини та умови вчинення злочинів з необережності / С.І. Нежурбіда // Науковий вісник Чернівецького університету: [зб. наук. праць]. – 2000. – Вип. 75 – С. 101-102.
  80. Нежурбіда С.І. Мотивація поведінки особи при вчиненні необережних злочинів / С.І. Нежурбіда // Науковий вісник Чернівецького університету : [зб. наук. праць]. – 1999. – Вип. 70 – С. 96-98.
  81. Nezhurbida, S. [2007]. Criminal victimization in Ukraine: analysis of statistical data / S. Nezhurbida // Rivista di Criminologia, Vittimologia e Sicurezza, I (3). – Pp. 53-65.
  82. Піщенко Г. Особистість злочинця-хулігана та його основні характеристики / Г. Піщенко // Право України. – 1999. – № 11. – С. 73-76.

83. Піщенко Г.І. Попередження хуліганства (кримінально-правовий і кримінологічний аспекти): Автореферат дисертації кандидата юридичних наук. – К., 1999. – 21с.
84. Попович В.М. Економіко-кримінологічна теорія детінізації економіки : монографія / В.М. Попович. – Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2001. – 524 с.
85. Попович В.М. Понятійний апарат як засіб відображення міждисциплінарного характеру тіньової економіки / В.М. Попович. – вісник Академії правових наук України : зб. наук. праць. – 2002. - № 1. – С. 142-153.
86. Попович В.М. тіньова економіка як предмет економічної кримінології / В.М. Попович. – К. : Правові джерела, 1998. – С.33-39.
87. Ривман Д.В. Кримінальная виктимология. – СПб.: Питер, 2002 г. – 304с.
88. Ривман Д.В., Устинов В.С. Виктимология. – М.: Юридический Центр Пресс, 2000 г. – 332 с.
89. Розгляд судами загальної юрисдикції справ різних категорій протягом 1990–2000 рр. // Вісник Верховного Суду України. – 2002. – № 1(29). – С. 12-27.
90. Рощина І. Громадська думка як фактор ефективності норм кримінального права у запобіганні злочинності / Рощина І // Право України. – 2005. – № 2. – С. 52-55.
91. Стан здійснення судочинства судами загальної юрисдикції в 2006 р. (за даними судової статистики) // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 6(82). – С. 30-44.
92. Старушкевич А.В. Особа потерпілого як елемент криміналістичної характеристики сексуальних вбивств // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 1998. – Вип.1. – С.159-164
93. Статистика судимості та призначення мір кримінального покарання // Вісник Верховного Суду України. – 2003. – № 4(38). – С. 36-42.
94. Статистичні дані про стан здійснення правосуддя в Україні у 2005 році – К. : Верховний Суд України, Управління узагальнення судової практики, 2006. – 50 с.
95. Туляков В.А. Виктимность и ее выражение // Юридична освіта і права держава: Збірник наукових праць. - Одеса, 1997. - С.224-232.
96. Туляков В.А. Виктимология (социальные и криминологические проблемы). Монография. – Одесса: Юридична література, 2000. – 429 с.
97. Туляков В.О. Виктимология (социальные и криминологические проблемы) / В.О. Туляков. – О. : Юрид. л-ра, 2000. – 336 с.
98. Филинов В.П., Коваленко О.И. Курс лекций по криминологии и профилактике преступности. - Донецк, ДИВД МВД Украины, 1995. - 592 с.
99. Франк Л. В. Потерпевшие от преступления и проблемы советской виктимологии.- Душанбе: Ирфон, 1977. – 237 с.
100. Франк Л.В. Виктимология и виктимность (об одном из направлений в теории и практике борьбы с преступностью). - Душанбе, 1972. – 113 с.
101. Христенко В.Е. Психология жертвы: Учебное пособие. – Х.: Консум, 2001 г. – 256 с.
102. Шакун В.І. Суспільство і злочинність / Шакун В.І. – К., 2003. – 784 с.
103. Етіологія злочину : Теорії, аналіз, результат : монографія / Сергій Нежурбіда. – Чернівці : Друк Арт, 2013. – 432 с.
104. Кримінологія. Підручник/ В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська, О.В. Лисодед та ін.; за ред. В.В. Голіни і Б.М. Головкіна. – Х.: Право, 2014 - 513 с.
105. Кримінологія: питання та відповіді/ Авдєєв О.О. та ін.; МВС України, Харків: Вид-во «Золота миля», 2015. – 323 с.
106. Кримінологія. Навчально-методичний посібник / В.М. Дрьомін, Ж.В. Мандриченко, Т.В. Мельничук, Ю.О. Стрелковська, А.І. Марчук, А.І. Ізовіна, С.А. Ілько, Н.О. Федчук, В.Я. Цитряк. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. – 140 с.
107. Нежурбіда С.І. Людина як носій потреб – центральна категорія сучасних теорій причин злочинності // Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції : Збірник матеріалів

Міжнародної науково-практичної конференції [23 травня 2014 року, м. Харків] / МВС України; Харківський нац. ун-т внутр. справ; Кримінологічна асоціація України. – Том I. – Х.: ХНУВС, 2014. – С. 235-239.

108. Нежурбіда С.І. Злочин як відображення ціннісно-нормативної орієнтації людини // Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення [Текст] : тези доп. Наук.-практ.конф. (Київ, 26 березня 2015 року) / [ред. кол. В.В. Черней, О.М. Джужа, В.В. Василевич та ін.]. – К.: Національна академія внутрішніх справ, 2015. – С. 46-50.

ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ»

14.1. Організація самостійної роботи студентів. Самостійна робота студентів є важливим елементом організації навчального процесу при вивченні дисципліни «КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ». На самостійну роботу студентів навчальною програмою відводиться 94 години, у т.ч. за окремими видами робіт:

Табл. 1.

Розрахунок годин, що відведено на самостійну роботу

№	Вид робіт	Кількість годин
1.	Опрацювання програмного матеріалу, що не викладається на лекціях.	30
2.	Підготовка до семінарських занять.	30
3.	Виконання індивідуальних завдань.	14
4.	Підготовка до підсумкового модульного контролю.	20
РАЗОМ		94

14.2. Самостійне опрацювання програмного матеріалу, що не викладається на лекціях. При самостійному опрацюванні програмного матеріалу, що не викладається на лекціях, студенти повинні доповнити та розширити свої знання, поглибити теоретичні уявлення, удосконалити навички концептуального аналізу.

Самостійне опрацювання програмного матеріалу здійснюється на основі навчально-методичного комплексу даної дисципліни, що дає можливість студентам визначитися з обсягом і напрямками самостійної роботи.

Самостійне опрацювання програмного матеріалу доцільно розпочинати з розгляду того матеріалу, що викладався на лекційних заняттях. Завдяки цьому систематизуються набуті знання, визначаються прогалини в їх засвоєнні, отримується цілісне уявлення про порушену проблематику, покращується орієнтування у визначенні сутності питань, що винесені для самостійного опрацювання.

Важливе значення для ефективного самостійного опрацювання матеріалу має вміння студентів правильно використовувати методичні рекомендації до вивчення дисципліни або ж модулю. Особливу увагу слід звернути на список основної та додаткової літератури; перша є обов'язковою для використання, друга - може використовуватися в разі необхідності поглиблення вже набутих студентами знань.

Критерієм ефективності самостійного опрацювання програмного матеріалу, що не викладається на лекціях, є якість засвоєння знань, яка перевіряється під час участі студентів у семінарських заняттях, при виконанні ІНДЗ та в результатах підсумкового модульного контролю.

14.3. Підготовка до семінарських занять. Підготовка до семінарських занять потребує зусиль з боку студентів. Зокрема, готуючись до семінарських занять, студенти повинні самостійно опрацювати відповідний навчальний елемент

шляхом вивчення основної та додаткової літератури до нього, здійснити пошук альтернативних джерел інформації, переосмислити опрацьовану літературу.

При підготовці до виступу на семінарському занятті важливо визначити коло питань, які потребують висвітлення з того чи іншого питання, підібрати як теоретико-методичний, так й емпіричний матеріал, сформулювати виявлені філософсько-правові антиномії, прогалини в правовому регулюванні тощо.

Слід урахувати, що на виступ на семінарському занятті відводиться не більше 5 хвилин. Тому матеріал має викладатися по суті, й завершуватися короткими висновками. Не слід забувати і про вільну форму викладання матеріалу.

14.4 Виконання індивідуальних науково-дослідницьких завдань. При підготовці індивідуального науково-дослідного завдання слід керуватися вимогами, які висуваються до цього виду самостійної роботи. *По-перше*, воно має характеризуватися чіткою структурою згідно з визначеним планом. *По-друге*, індивідуальне науково-дослідницьке завдання повинно логічно висвітлювати питання, яке розглядається. *По-третє*, воно повинно мати узагальнюючий характер оцінок подій, явищ. *По-четверте*, характеризуватися чіткою аргументацією висновків з усіх порушених питань.

14.5. Підготовка до підсумкового модульного контролю. Підсумковий модульний контроль дозволяє викладачеві визначити узагальнений рівень теоретичних знань студентів за робочою програмою навчальної дисципліни.

Підготовка до підсумкового контролю включає: *опрацювання* студентами основних теоретико-методологічних та наукових положень за темами (навчальними елементами) затвердженої робочої навчальної програми дисципліни, що розглядалися на лекціях; *акумулювання* навичок розширеного засвоєння теоретичних знань, індивідуального їх застосування для вироблення оптимальних підходів щодо вирішення конкретних проблем, здобутих та закріплених під час самостійного опрацювання матеріалу, що не викладається на лекціях, підготовки та участі у семінарських заняттях, а також при підготовці індивідуального науково-дослідницького завдання.

XV. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ»

15.1. Загальна характеристика магістерської роботи. Магістерська робота є кваліфікаційним навчально-науковим дослідженням, яке студент виконує на завершальному етапі навчання в університеті. Така робота має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих магістром знань, умінь і навичок зі спеціальних дисциплін кримінально-правової спеціалізації. Це дослідження має елементи наукової творчості, теоретичної та практичної новизни. Воно передбачає систематизацію, закріплення, розширення та поглиблення

теоретичних і практичних знань зі спеціальності, а також застосування їх під час вирішення конкретних наукових, виробничих та інших завдань.

Магістерська робота – це документ, на підставі якого визначають рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати знання під час вирішення конкретних проблем, схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми дослідження, готовність як випускника магістратури до виконання завдань професійної діяльності у сфері права.

Студентові надається право вибрати тему магістерської роботи з тих, які визначені кафедрою кримінального права та криміналістики, або запропонувати свою тему, обґрунтувавши необхідність її розроблення. Обирати тему без погодження з кафедрою не дозволяється. Тематику магістерських робіт щорічно корегують із урахуванням набутого на кафедрі досвіду, побажань фахівців, які беруть участь у рецензуванні робіт, і рекомендацій державної екзаменаційної комісії.

Магістерська робота випускника кафедри кримінального права та криміналістики – це навчально-наукове дослідження. Обсяг магістерської роботи становить 100-120 сторінок друкованого тексту, без урахування додатків і списку використаної літератури.

До магістерської роботи висувають такі вимоги: актуальність теми дослідження, відповідність її сучасному стану розвитку кримінально-правового знання, а також практичним завданням юридичної сфери; об'єктивність і неупередженість дослідження; наявність характеристики історії досліджуваної проблеми, її сучасного стану, а також передового досвіду роботи у відповідній галузі; чіткість характеристики об'єкта та предмета дослідження, мети та завдань, методів дослідження; аналіз рівня розробленості теми дослідження; правильність архітекtonіки, структури та рубрикації магістерської роботи; відповідність фактичного матеріалу методологічним нормам; обґрунтованість висновків і практичних рекомендацій; бездоганність тексту з погляду законів і правил логіки, граматики та пунктуації; відповідність вимогам державних, міждержавних і міжнародних стандартів, а також наукового стилю викладу; своєчасність виконання.

Магістерську роботу виконують відповідно до завдання-графіка, затвердженого науковим керівником. Цей процес спрямовують і контролюють завідувач кафедри кримінального права та криміналістики, науковий керівник.

Магістерська робота підлягає рецензуванню. Захищають її публічно на засіданні державної екзаменаційної комісії.

15.2. Послідовність виконання магістерської роботи. Магістерську роботу зазвичай виконують у такій послідовності: обирають тему дослідження; з'ясовують об'єкт і предмет дослідження; визначають мету й завдання дослідження; виявляють, відбирають і вивчають літературу з теми та інші джерела інформації, в яких висвітлюються порушені питання; складають попередній план дослідження, розробляють композицію та рубрикацію; викладають теорію та застосовувані методики дослідження; формулюють висновки дослідження й рекомендації; оформляють список використаної

літератури, додатки та покажчики; здійснюють літературне редагування й технічне оформлення.

Виконану згідно всіма вимогами магістерську роботу здають до майстерні для виконання палітурних робіт. Потім готову магістерську роботу подають на рецензування. Отримавши магістерську роботу й рецензію на неї, здійснюють безпосередню підготовку до захисту й захист магістерської роботи.

Виконання починають із вибору теми магістерської роботи, її осмислення та обґрунтування. Перевагу віддають темі, яка найповніше відповідає навчально-прикладним інтересам та схильностям і під час розроблення якої можна виявити максимум особистої творчості й ініціативи. Спільно з науковим керівником визначають ступінь наукової розробки порушеної проблематики та її практико-прикладне значення.

Магістранту варто мати на увазі, що наукове дослідження – це цілеспрямоване вироблення знань, які розкривають онтологічну сутність держави і права як засновок вирішення актуальних проблем державно-правового розвитку України.

З'ясовуючи об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, необхідно зважати на те, що між ними й темою магістерської роботи є системні логічні зв'язки.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, які породжують наукову проблему й вибрані шляхи для вивчення. Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії та практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації. Об'єкт дослідження – це частина об'єктивної реальності, яка на відповідному етапі предметом практичної й теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта).

Наукова проблема – це сукупність нових діалектично складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням або прикладним методам у певній науці й потребують вирішення за допомогою наукових досліджень. Наукові проблеми виникають не стихійно, а закономірно. Тому вирішення наукових проблем є рушійною силою розвитку правової науки. Вибір проблеми дослідження обґрунтовують насамперед її актуальністю, тобто тим, наскільки вибране дослідження сприятиме розвитку відповідної галузі науки, економіки та соціальному розвитку країни загалом.

Проблема повинна бути чітко визначеною та послідовною. Важливою умовою істинності проблеми є властивість її доведення (доказовості). Цю властивість у формальній логіці виражає закон достатнього обґрунтування, сутність якого полягає в тому, що в ході дослідження достовірними вважають лише ті твердження, стосовно істинності яких наведено обґрунтовані докази. Проблема вважається доведеною, якщо не просто стверджують її істинність, а й указують підстави її вирішення. Оскільки наукова проблема є сукупністю складних теоретичних і практичних питань, під час наукового дослідження проблеми поділяють на складові компоненти – теми.

Тема – це частина наукової проблеми, яка охоплює одне або кілька питань дослідження. Тему вибирають виходячи з мети магістерської роботи, яка повинна передбачати розроблення нових концепцій і напрямів розвитку

юридичної науки, удосконалення існуючої методології або розроблення нових методик.

Теми наукових досліджень формують у межах проблем відповідної науки, які поділяють на теоретичні, методологічні та організаційні. *Теоретичні проблеми* передбачають дослідження окремих концепцій юридичної науки, що стосуються її законів, розроблення аксіоматичних знань. *Методологічні проблеми* стосуються методів юридичної науки, що застосовуються в ході вивчення її об'єктів. *Організаційні проблеми* включають організацію досліджень із певної науки й застосування її результатів у практичній діяльності.

Вивчаючи стан наукових розробок із певної теми досліджень, необхідно провести групування добутих знань:

- знання, що здобули загальне визнання наукою й застосовуються на практиці;
- дискусійні питання, що недостатньо розроблені й потребують наукового обґрунтування;
- питання, що виникли під час постановки і є в джерелах інформації;
- питання, що запропоновані практикою;
- питання, що виникають у магістранта на стадії вибору теми.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Предмет дослідження є таким його елементом, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною у ході дослідження з певною метою в конкретних умовах.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне й часткове. В об'єкті виділяють ту його частину, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямовують увагу, оскільки предмет дослідження визначає тему навчально-наукового дослідження, яку вказують на титульному аркуші першої частини магістерської роботи.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також із його кінцевим результатом і шляхом його досягнення. Кінцевий результат дослідження передбачає вирішення проблемної ситуації, яка відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження в реальній практиці й вимогами суспільства до його ефективнішого функціонування.

Кінцевий результат відображає очікуваний від виконання позитивний ефект, який формулюють двоступенево: першу частину – у вигляді суспільної корисності, другу – у вигляді конкретної користі, віднесеної до основного предмета дослідження. Не слід формулювати мету як «дослідження...», «вивчення...», оскільки ці слова вказують на засіб досягнення, а не на неї саму. Мета роботи зазвичай тісно переплітається з назвою магістерської роботи й повинна чітко вказувати, що саме вирішується в магістерській роботі.

Наявність поставленої мети дозволяє визначити **завдання дослідження**, які можуть включати такі складові:

- вирішення певних теоретичних питань, що входять до загальної проблеми дослідження;

- всебічне вивчення практики вирішення відповідної проблеми, виявлення її типового стану, вад і труднощів, їхніх причин, типових особливостей передового правового досвіду;
- обґрунтування необхідної системи заходів для вирішення відповідної проблеми;
- експериментальну перевірку запропонованої системи заходів щодо відповідності її критеріям оптимальності, тобто досягнення максимально важливих у відповідних умовах результатів вирішення цієї проблеми при певних затратах часу й зусиль;
- розроблення методичних рекомендацій і пропозицій щодо використання результатів дослідження в практиці роботи відповідних державних установ.

Бібліографічні описи джерел ліпше робити на картках (традиційної форми чи електронної), щоб скласти з них робочу картотеку, яка, на відміну від записів у зошиті, зручна тим, що її завжди можна доповнювати новими матеріалами, контролювати повноту добору літератури з кожного розділу магістерської роботи, знаходити необхідні записи. Картки можна групувати в будь-якому порядку залежно від мети або періоду роботи над дослідженням. У початковий період роботи над темою найзручнішою є розстановка карток в єдиному алфавітному порядку прізвищ авторів і назв видань. Можна згрупувати картки в картотеці за основними питаннями, що розкривають зміст теми магістерської роботи. Тоді на каталожних роздільниках пишуть назви основних структурних частин роботи. Картотеку наповнюють відповідно до тем розділів і підрозділів, щоб своєчасно звернути увагу на недостатню кількість матеріалу з того чи того питання. Доцільно використовувати дублювання карток у різних розділах і підрозділах. Картки робочої картотеки використовують для складання списку використаної літератури, тому бібліографічні описи на картках необхідно робити, суворо дотримуючись бібліографічних стандартів. Крім основних відомостей про видання на картках записують анотацію, бібліотечний шифр документа й назву бібліотеки, в якій він зберігається.

Вибираючи тему дослідження, обґрунтовують не лише її актуальність і наукову новизну, а й практичну значущість.

Затвердження тем магістерських робіт і призначення наукових керівників проводять протоколом засідання кафедри кримінального права та криміналістики (протокол №1, серпень місяць). Після затвердження вивчають і конспектують матеріали з теми магістерської роботи. У першу чергу вивчають праці, де проблему відображено в цілому, а потім переходять до вузких досліджень. Конспектуючи матеріал, слід виписувати лише те, що має стосунок до теми дослідження. Виписувати цитати потрібно лише на одному боці окремих аркушів паперу стандартного розміру, оскільки такий спосіб запису дає змогу ліпше орієнтуватися в накопиченому матеріалі, систематизувати його за темами й проблемами. Кожна цитата повинна супроводжуватися бібліографічним посиланням на джерело запозичення. Посилання роблять за такими зразками: [5, с. 7], [25, с. 17 – 18], [39, с. 15; 45, с. 21 – 22]. Дані про

електронні засоби масової інформації, на які необхідно зробити посилання, так само включають до списку використаної літератури.

Накопичивши матеріал, складають **попередній план дослідження**, розробляють композицію та рубрикацію першої частини магістерської роботи. Правильна та логічна структура дослідження – це запорука розкриття теми. Однак уточнення структури є складним процесом, який може тривати протягом усієї роботи над дослідженням, а тому попередній план, композицію та рубрикацію необхідно погодити з науковим керівником. Тема повинна бути розкрита без пропуску логічних ланок, а виклад усього матеріалу має бути підпорядкований одній головній ідеї, чітко визначеній студентом.

Під час формулювання **наукової новизни** дослідження можна вживати, зокрема, такі вислови: «вперше формалізовано...», «розроблено метод..., який відрізняється від...», «доведено залежність між...», «досліджено поведінку... й показано...», «доопрацьовано (відомий) метод... у частині... і поширено його на новий клас систем...», «створено концепцію, що узагальнює... і розвиває...», «досліджено новий ефект...», «розроблено нову систему... з використанням відомого принципу...». Необхідно конкретно довести, що положення, висновки та рекомендації, наведені в магістерській роботі, є обґрунтованими й достовірними, тобто реально існуючими в природі, суспільстві чи техніці. Лише вагомі докази дають підставу довіряти дослідженням, уникнути при цьому помилкових висновків і не дати, в окремих випадках, сприйняти бажане за дійсне.

Достовірність, тобто доведена правильність, є доказом того, що викладений результат (закономірність, сукупність фактів, можливість тощо) виконується завжди для зазначеного класу об'єктів за визначених умов. Достовірність підтверджується верифікацією, тобто повторенням результату за тих самих умов під час багатьох перевірок на різних об'єктах. У багатьох випадках виникає необхідність робити перевірку на контрольних прикладах, тобто за обмежених умов. Методи доведення достовірності можна об'єднати в три групи: аналітичні, експериментальні, підтвердження практикою.

У вступі до першої частини обґрунтовують актуальність вибраної теми, її практичну значущість; визначають об'єкт і предмет, мету та завдання дослідження; розглядають методи, за допомогою яких воно проводилось; розкривають структуру роботи, її основний зміст.

Обов'язковою частиною вступу є огляд літератури з теми дослідження, до якого включають найбільш цінні, актуальні роботи (10-20 джерел). Огляд повинен бути систематизованим аналізом теоретичної, методичної й практичної новизни, значущості, переваг і недоліків розглядуваних робіт, які доцільно згрупувати таким чином: праці, що висвітлюють історію розвитку проблеми; праці, які цілком присвячені темі; праці, що розкривають тему частково.

Закінчують огляд стислим висновком про ступінь висвітлення основних аспектів теми в джерелах інформації.

Стисло викладають зв'язок вибраного напряму досліджень із планами кафедри філософії та теорії права, а також із галузевими та (або) державними планами й програмами.

Подають перелік використаних методів дослідження або методів досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від

змісту роботи, а стисло й змістовно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи тим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності й прийнятності вибору саме цих методів.

Коротко викладають нові наукові положення, запропоновані магістрантом. Необхідно показати відмінність отриманих результатів від уже відомих, описати ступінь новизни (наприклад, «уперше отримано...», «удосконалено...», «дістало подальший розвиток...»). Характеризуючи наукове значення своєї роботи, студенти часто-густо роблять одну й ту саму помилку: перераховують отримані ними наукові положення. Насправді ж потрібно великим планом показати й оцінити, яке значення мають ці наукові положення з погляду розвитку чи доповнення наукових знань для вирішення певного наукового завдання чи певної наукової проблеми.

У магістерській роботі, що має теоретичне значення, подають відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а в магістерській роботі з практичним значенням – висвітлюють результати практичного застосування отриманих результатів або рекомендації щодо їх використання.

Вказують, у скількох статтях наукових журналів, збірників наукових праць, матеріалів і тез наукових конференцій опубліковані результати, що ввійшли до магістерської роботи. Перераховуючи опубліковані разом зі співавторами наукові праці, необхідно конкретизувати особистий внесок до відповідних творів. Зазначають, на яких наукових з'їздах, конференціях, симпозіумах, нарадах висвітлено результати досліджень, уключених до магістерської роботи.

Починаючи працювати над розділом, визначають його головну ідею й складають його тези, підтверджені фактами, думками різних авторів, результатами анкетування чи експерименту, аналізом досвіду. Розділи присвячують вичерпному й повному викладу результатів власних досліджень. Необхідно оцінити повноту вирішення поставлених завдань, достовірність отриманих результатів, порівняти їх з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних авторів, обґрунтувати доцільність проведення додаткових досліджень, проаналізувати негативні результати, які зумовлюють необхідність припинення подальших досліджень. Кожне наукове положення формулюють чітко, виокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни. Сформульоване наукове положення повинно читатись і сприйматись легко й однозначно, без нагромодження дрібних і таких, що затемнюють його сутність, подробиць та уточнень.

Не можна вдаватися до викладу наукового положення у вигляді анотації, коли просто констатують, що зроблено те й те, а сутності й новизни положення з написаного виявити неможливо. Сюди не можна включати опис нових прикладних результатів, отриманих у вигляді способів, пристроїв, методик, схем, алгоритмів тощо. Слід завжди розмежовувати одержані наукові положення й нові прикладні результати, що впливають із теоретичного доробку магістранта.

Наприкінці кожного розділу формулюють висновки й стисло викладають наукові й практичні результати, що дає змогу вивільнити загальні висновки від незначних подробиць.

У загальних висновках викладають найважливіші наукові та практичні результати, отримані в магістерській роботі, з формулюванням розв'язаної наукової проблеми та значення її для юридичної науки й практики. Далі наводять рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів.

15.3. Оформлення магістерської роботи. Навчально-наукове дослідження містить: вступ; розділи, підрозділи, пункти, підпункти й висновки; загальні висновки; додатки (у разі потреби); список джерел і літератури; іменний і предметний покажчики; зміст.

Основний текст магістерської роботи друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого першосортного паперу формату А4 (210x297 мм) через півтора інтервалу шрифтом Times New Roman Cyr, кегль 14. Пагінацію (кегель 14) наводять у правому верхньому куті сторінки. Друкуючи текст, залишають поля таких розмірів: верхнє – 20мм, праве – 10-15 нижнє – 20мм, лівє – 30 мм. Абзацний відступ – 12,5мм.

Кожний розділ першої частини починають із нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку й обґрунтуванням застосованих методів.

Для нумерування рубрик застосовують індексаційну систему з використанням арабських цифр, наприклад: 1; 1.1; 1.1.1; 1.1.2; 1.2; 1.2.1; 1.2.2; 1.3; 1.3.1. У тексті родові назви рубрик друкують малими літерами (крім першої), а тематичні заголовки – великими. Родові назви, номери й тематичні заголовки друкують напівжирним шрифтом. Родові назви й номери рубрик виділяють в окремий рядок.

Магістерська робота містити нумерований абетковий список літератури, використаної для розроблення теми дослідження, а друга частина – нумерований алфавітний список літератури, використаний для редагування вибраного матеріалу. Побудова обох списків повинна відповідати принципу розташування «слово за словом». Для нумерування додатків використовують арабські цифри.

Виклад усього матеріалу повинен відповідати вимогам наукового стилю. Зміст магістерської роботи оформляють відповідно до зразка, затвердженого на кафедрі філософії та теорії права.

Завершену й належним чином оформлену, але ще не оправлену магістерську роботу підписують студент і науковий керівник. Останній складає відгук. Завідувач кафедри філософії та теорії права, розглянувши магістерську роботу й відгук наукового керівника, ухвалює рішення про її попередній розгляд, який відбувається на засіданні кафедри й на якому ухвалюють рішення про допуск студента до захисту магістерської роботи перед державною екзаменаційною комісією. Після цього магістерську роботу студент здає до майстерні для виконання палітурних робіт. Оправлену магістерську роботу передають на рецензування. Отримавши магістерську роботу й рецензію на неї, здійснюють безпосередню підготовку до захисту й захист магістерської роботи.

15.4. Підготовка до захисту та захист магістерської роботи. Закінчивши технічне оформлення магістерської роботи, необхідно приділити достатньо уваги підготовці до її захисту.

Процедура захисту магістерської роботи включає: доповідь магістранта щодо змісту роботи; відповіді магістранта на запитання членів комісії та інших осіб, присутніх на захисті; оголошення відгуку наукового керівника та рецензії або виступи наукового керівника та рецензента; відповіді магістранта на запитання членів комісії та інших осіб, присутніх на захисті; заключне слово магістранта; рішення комісії про оцінку роботи.

З цією метою насамперед необхідно підготувати тези виступу (10-15 хв.) на засіданні державної екзаменаційної комісії. Зі структурного погляду тези виступу можна поділити на три частини, що складаються з рубрик, кожна з яких є самостійним смисловим блоком, хоча в цілому вони логічно взаємопов'язані та складають єдність, що характеризує зміст проведеного навчального дослідження.

Перша частина в основному повторює вступ магістерської роботи. Рубрики цієї частини відповідають тим змістовим аспектам, які характеризують актуальність вибраної теми, формулюють цілі магістерської роботи, визначають застосовані методи, описують склад і загальну структуру праці.

Друга частина виступу в послідовності, визначеній логікою проведеного навчального дослідження, характеризує кожний розділ магістерської роботи. При цьому особливу увагу звертають на кінцеві результати. Наводять критичні зіставлення й оцінки.

Третю, останню частину будують за змістом загальних висновків й основних рекомендацій магістерської роботи.

Важливо, щоб виступ був науковим, тобто добре аргументованим, зрозумілим, граматично точним, переконливим. Під час підготовки письмового тексту виступу варто скористатися такими порадами: залишити великі поля для можливих стислих доповнень; усі багатозначні числа записати лише словами; підкреслити слова, на яких робиться логічний наголос; звести до мінімуму вживання займенників; ужити переважно прості слова й прості стверджувальні речення.

Текст виступу може супроводжуватися додатковими матеріалами (схемами, кресленнями, таблицями, діаграмами, графіками, слайдами, фото-, кіно- та відеоматеріалами, плакатами тощо), які унаочнюють доведення відповідних положень магістерської роботи, зроблених висновків та внесених пропозицій. Варто пам'ятати, що наочний матеріал повинен бути тісно пов'язаний із текстом магістерської роботи. Цей зв'язок забезпечується наявністю в тексті, наприклад, таких самих схем і таблиць. Усі подібні матеріали потрібно оформляти так, щоб їх можна було продемонструвати без ускладнень і щоб їх могли бачити присутні в аудиторії.

Підготовлені тези виступу в цілому повинні показати найвищий рівень теоретичної підготовки магістранта, його всебічну ерудицію та вміння доступно викласти основні результати проведеного філософсько-правового дослідження.

Необхідно підготувати письмові відповіді на запитання, зауваження та побажання, що викладені у відгуку наукового керівника та в рецензії. Саме письмова форма дає змогу під час захисту дати відповіді правильно й спокійно. Відповіді повинні бути стислими, чіткими та добре аргументованими. Якщо можливі посилання на текст магістерської роботи, то їх обов'язково роблять, оскільки це надає їм найбільшої переконливості й водночас дозволяє акцентувати увагу на достовірності результатів дослідження.

Оскільки захист магістерської роботи відбувається на відкритому засіданні державної екзаменаційної комісії та має характер наукової дискусії, що проходить в обстановці високої вимогливості, принципості й дотримання наукової етики, мовлення випускника повинно бути зрозумілим і виразним. Якщо він говорить квапливо, ковтаючи закінчення слів, або дуже тихо, то якість виступу через це різко знижується. Спокійний, неквапливий спосіб викладу завжди імпонує слухачам.

Магістрант зобов'язаний дати відповіді на всі задані йому запитання. Перед тим як відповісти на питання, необхідно уважно його вислухати й, доцільно, занотувати. Бажано на запитання відповісти відразу, не вислуховуючи всі запитання. Відповідаючи на запитання, потрібно торкатися лише суті справи. Випускникові слід виявляти скромність в оцінці власних наукових результатів і тактовність до тих, хто задає запитання.

Результати захисту магістерської роботи визначають оцінками «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно». Оцінку виставляють на закритому засіданні державної екзаменаційної комісії. Оголошує її голова комісії магістрантові й усім присутнім на відкритому засіданні.

Студента, який на захисті магістерської роботи отримав незадовільну оцінку, відраховують з університету, видавши йому академічну довідку. Коли захист магістерської роботи визнають незадовільним, державна екзаменаційна комісія з'ясовує, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену кафедрою філософії та теорії права.

Студента, який не склав державних іспитів або не захистив магістерської роботи, допускають до повторного складання державних іспитів чи захисту магістерської роботи протягом трьох років після закінчення університету. Студентові, який не склав державних іспитів або не захищав магістерської роботи з поважних причин (підтверджених документами), ректор університету може продовжити строк навчання до наступного терміну роботи державної екзаменаційної комісії, але не більше, ніж на один рік. Студента, який виявив особливі здібності до наукової творчості, захистив магістерську роботу на «відмінно», має публікації, є переможцем Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт, державна екзаменаційна комісія може рекомендувати до вступу до аспірантури.

Захищені магістерські роботи зберігаються в бібліотеці університету протягом 5 років. За необхідності вони можуть бути надіслані до інших бібліотек, установ, закладів, організацій, підприємств на їхнє прохання для реалізації висновків і рекомендацій магістрантів.

15.5. Керування виконанням магістерської роботи. Керівництво магістерськими роботами доручають кваліфікованим викладачам кафедри філософії та теорії права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Обов'язки наукового керівника магістерської роботи:

- надавати допомогу у виборі теми, розробленні плану магістерської роботи, доборі літератури, виборі методів дослідження тощо;
- аналізувати зміст магістерської роботи;
- визначати поетапні терміни виконання магістерської роботи;
- контролювати виконання магістерської роботи;
- доповідати на засіданні кафедри філософії та теорії права про виконання та завершення магістерської роботи;
- скласти письмовий відгук на магістерську роботу.

У відгуку наукового керівника магістерської роботи викладають: актуальність теми дослідження; ступінь наукового та практичного значення роботи; рівень підготовки магістра до виконання професійних обов'язків; ступінь самостійності у виконанні магістерської роботи; новизну поставлених питань та оригінальність їхнього вирішення; уміння використовувати джерела інформації; ступінь володіння методологією дослідження; повноту та якість розроблення теми, завершеність магістерської роботи; логічність, послідовність, аргументованість, літературну грамотність викладення матеріалу; можливість практичного застосування магістерської роботи або окремих її частин; висновок про те, якою мірою робота відповідає вимогам, що висуваються до таких праць; характеристику діяльності випускника під час виконання магістерської роботи. Відгук науковий керівник друкує у двох примірниках, підписує їх особисто, зазначивши свої ініціали, прізвище, посаду, науковий ступінь, вчене звання та дату.

15.6. Рецензування магістерських робіт доручають висококваліфікованим юристам теоретичного та практичного профілю. Склад рецензентів затверджує завідувач кафедри філософії та теорії права. Завдання рецензента – допомогти державній комісії всебічно й об'єктивно оцінити магістерську роботу щодо її наукового, практичного та літературного рівня. Отже, визначаючи якість магістерської роботи, рецензент повинен проаналізувати її, керуючись принциповими міркуваннями, що усувають будь-яку суб'єктивну думку.

Рецензія на магістерську роботу складається з трьох частин: загальної, докладного аналізу та висновків.

У загальній частині рецензії викладають: місце магістерської роботи серед творів, опублікованих на подібну тему, тобто що нового в ній або чим вона відрізняється від них; актуальність теми дослідження, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у магістерській роботі. Визначаючи актуальність теми магістерської роботи, доцільно вказати на її зв'язок із державними чи галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки й техніки, визначеними Верховною Радою України. Оцінка обґрунтованості наукових положень, їхньої достовірності й новизни повинна відбивати як позитивні, так і негативні

аспекти магістерської роботи, зокрема рецензент повинен наголосити на ключових проблемах, звернути увагу на висновки й твердження, що викликають сумніви. Рецензент оцінює висновки магістранта щодо значущості його праці для юридичної науки й практики та вказує новизну, перспективність, практичну цінність, можливі конкретні шляхи використання результатів дослідження; відповідність теоретичного матеріалу сучасним досягненням філософсько-правової науки, а також чинним нормативним документам; використання найновіших інформаційних джерел; характеристику термінології, структури та стилю магістерської роботи, її завершеність у цілому; зауваження щодо оформлення магістерської роботи.

У докладному аналізі магістерської роботи наводять перелік помічених недоліків, наприклад: неточних і неправильних визначень та формулювань, смислових і стилістичних вад.

У висновках рецензент обов'язково оцінює магістерську роботу за чотирибальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно». Оцінка «незадовільно» не є підставою для відхилення магістерської роботи від її захисту.

Рецензію складають в одному примірнику. Її підписує особисто рецензент, зазначивши свої ініціали, прізвище, посаду, науковий ступінь, вчене звання та дату.